

Nr 371

Av herr **Ohlin m. fl.**, *angående Sveriges bistånd till utvecklingsländerna.*

(Lika lydande med motion nr 312 i Första kammaren)

År 1962 uttalade riksdagen att strävandena rörande de svenska insatserna för utvecklingsländerna borde inriktas på att successivt öka biståndsgivningen så att den snarast möjligt skulle uppnå en biståndsnivå om 1 % av nationalprodukten. De biståndsformer som skulle ingå i angiven procentsats angavs schematiskt till statligt bistånd i form av gåvor, lån på minst 5 år samt bidrag via internationella organisationer. På så sätt definierad skulle den svenska biståndsin-satsen, för innevarande budgetår ca 130 milj. kr., motsvara ungefär 0,16 % av bruttonationalinkomsten och genom nu av regeringen framlagda ökningsförslag stiga till 0,20 %.

Sett mot bakgrund av det klara uttalande, som riksdagen sålunda gjort är den ökning av det svenska biståndet som av regeringen i år föreslås — inalles ca 45 miljoner kr. — alltför liten. En sådan ökningstakt är icke försvarlig om verkliga meningen är att inom rimlig tid nå upp till angiven målsättning. Även om hänsyn tas till att man av olika skäl inte har anledning begära en jämn ökningstakt år från år går det knappast att göra gällande att årets ökning motsvarar kraven så mycket mindre som u-landshjälpen med hänsyn bl. a. till befolkningsutvecklingen även har karaktär av kapplöpning med tiden.

Det bör vidare framhållas att den målsättning för vilken riksdagen uttalat sig anknyter till ett resolutionsuttalande inom FN vilket satte denna procentsats som närmast en genomsnittsin-sats från de ekonomiskt utvecklade ländernas sida.

Det bör emellertid kunna få tjäna som riktpunkt för planeringen att vårt lands insatser senast mot slutet av 1960-talet skall ökas till ett omfång som tar i anspråk ungefärligen en procent av nationalprodukten.

En sådan även till tiden mera preciserad målsättning framstår med hittillsvarande förslag från regeringens sida för ögonen som nödvändig för att vårt lands insatser skall bringas upp till önskvärd nivå. Riksdagen bör sålunda enligt vår mening i bestämda ordalag ge Kungl. Maj:t till kännas att planeringen för ökning av den svenska biståndsin-satsen bör ske med denna målsättning.

För det bilaterala biståndets vidkommande ligger det omedelbara ansvaret för planeringen hos NIB, men detta organ måste uppenbarligen som grund för sitt planeringsarbete ha andra förutsättningar än den hittills relativt vaga målsättningen.

Den av riksdagen accepterade riktlinjen att huvuddelen av det svenska biståndet skall ges via multilaterala organ ställer i motsvarande mån mindre krav på direkta svenska projektplaneringar. Osäkerheten om hur fördelningen kan komma att bli mellan bilaterala och multilaterala biståndsinsatser — en relation som beror på en rad olika omständigheter — ger emellertid anledning understryka betydelsen av att det svenska planeringsorganet göres i betydande grad flexibelt. Detta har även eftersträvats vid NIB:s tillkomst.

Emellertid är det även vid mera tonvikt på multilaterala insatser vissa typer av planeringsarbete och vissa arbetsuppgifter som måste fullföljas på svenskt håll. Inte minst gäller detta frågan om personalanskaffningen. Ökade insatser från svenskt håll på det multilaterala området kommer även att leda till ökad efterfrågan på svensk personal från de multilaterala biståndsorganens sida.

Denna efterfrågan måste mötas genom långsiktig personalanskaffningspolitik. Den första förutsättningen här synes vara att NIB utrustas med resurser för en avsevärt ökad rekryteringsverksamhet. En andra förutsättning är att anordningar vidtages för att på ändamålsenligt sätt utbilda den personal som rekryteras för att på så sätt underlätta och effektivisera deras arbetsuppgifter i u-länderna. De första försök som i detta hänseende gjorts är i och för sig värda allt erkännande men svarar ingalunda vare sig i vad avser antalet elever eller i fråga om kursernas omfattning mot behovet. Vi önskar sålunda inskräpa att denna fråga måste ägnas ökad uppmärksamhet.

Vi önskar i förevarande sammanhang som tidigare skett inskräpa det ändamålsenliga uti att i görlig mån anknyta svenskt bistånd till redan etablerad biståndsverksamhet sådan den framträder i missionens skolor, yrkesutbildning och hälso- och sjukvård.

För en ändamålsenlig utformning av biståndsinsatserna är det emellertid ävenledes av största betydelse att vårt lands företrädare på ett aktivt sätt deltagar i planerandet av de multilaterala insatserna inom vederbörliga organ. Av detta skäl förordar vi med närmare motivering nedan att vårt land ansöker om medlemskap i DAC. Även FN-organens planläggning måste i görligaste mån påverkas och effektiva insatser göras för att förmå medlemsstaterna att förbinda sig till större ekonomiska åtaganden.

NIB:s personella resurser

När NIB-organisationen upprättades var det svårt att med någorlunda säkerhet bedöma personalbehovet. Detta skulle självfallet bli beroende på bl. a. den omfattning det svenska utvecklingsbiståndet avsågs få liksom de former det skulle ha. Å andra sidan blir det svenska biståndets tillväxtpöjligheter och omfattning i hög grad beroende på de personalresurser som den planerade och verkställande myndigheten får till sitt förfogande.

Redan efter en kort tids verksamhet står det nu klart att NIB:s personalresurser måste avsevärt förstärkas. De nya tjänster som i proposition förordas är sålunda mycket väl motiverade och kommer att väsentligt öka möjligheterna

att såväl öka den svenska biståndsinsatsen i önskvärd takt som ge den en god förberedande planering och senare uppföljning.

I förhållande till NIB:s *petita* innebär emellertid propositionens förslag vissa nedskärningar och försvagningar som förefaller oss allvarliga och föga bärande.

Bakgrunden är utvecklingen både i fråga om planering, stipendiatmottagning och rekrytering, som ägt rum sedan NIB:s tillkomst för första gången gett oss ett effektivt redskap för planering av biståndsinsatserna. Mot bakgrund av det anförda vill vi mera i detalj anföra följande beträffande NIB:s personalfrågor.

Sekreterarpersonal

Tre av nio begärda sekreterartjänster har skurits bort medan en placerats i Ae 21 i stället för på föreslagna Ae 23. Detta betyder att någon eller några av NIB:s byråer ingen förstärkning får utöver den som nu är fast eller extra anställd. Följden blir i så fall antingen att planeringen hämmas, att stipendiatmottagningen inte kan göra den omsorgsfulla planeringen för u-landsstipendiaterna, som är nödvändig, och inte heller nämnvärt vidga kursverksamheten. Det kan också betyda att rekryteringen och utbildningen av personal även i framtiden blir en svår flaskhals.

Propositionen ger ingen vägledning rörande frågan vilka byråer som avses bli drabbade av nedskärningen av NIB:s *petita*. Det kan emellertid ges goda skäl för uppfattningen att även de byråer som får del av viss förstärkning kan bli lidande på grund av otillräcklig personal på andra byråer.

I fråga om sekreterarpersonal önskar vi särskilt betona att enligt vår mening rekrytering och utbildning av personal skulle behöva en kraftig förstärkning. Mycket tyder på att just denna sektor icke alls kan svara mot de behov som reser sig. Utbildning, orienteringskurser för experter, språkkurser, kompletterande fackkurser m. m. kräver omfattande planering. Under senast förflutna år har kunnat göras endast en blygsam början att förverkliga sådana planer. En annan krävande uppgift som måste ägnas avsevärt större intresse än hittills är rekrytering av s. k. biträdande experter. Avtalsförhandlingarna är ofta tidskrävande och ännu har betecknande nog ingen enda biträdande expert sänts ut inom FN:s multilaterala program. Rekryteringen har i första hand fått möta de mest brådskande bilaterala behoven. Det kan i sammanhanget nämnas att vid den tidpunkt då NIB utformade sina *petita* ägde man icke kännedom om att NIB skulle påläggas ansvaret att sköta personalrekryteringen till det samnordiska Tanganjika-projektet, något som visat sig medföra en avsevärd arbetsbelastning. Följden av allt detta är att rekryteringen för multilaterala uppgifter inskränkts och att de långsiktiga åtgärderna för att förbättra den svåra rekryteringssituationen (utbildning m. m.) inte har kunnat beaktas och bearbetas tillräckligt. För effektiviteten och utvecklingen av såväl bilaterala som multilaterala biståndsinsatser är detta en mycket allvarlig sak.

Med hänsyn till bristen på expertis även för svenska behov under 1960-talet

måste personalproblemen för biståndsprogrammen angripas med långsiktiga insatser varvid vi icke bortser ifrån nödvändigheten av att avstå kvalificerad personal i icke obetydlig omfattning även inom yrkesområden där detta icke kan ske utan svårigheter. Detta är emellertid en förutsättning för att vårt land skall kunna effektivt medverka i biståndsarbetet. Mot bakgrund härav finner vi det i hög grad missriktat att begränsa den personal som begärts för rekryteringsuppgifter.

Biträdespersonalen

Propositionen innebär beträffande biträdespersonal i jämförelse med NIB:s *petita* en nedgradering från kansliskrivartjänster i Ae 11 till Ae 9. Detta motsvarar förmodligen läget inom statliga verk i allmänhet. Vad det gäller NIB:s personal förefaller emellertid denna nedgradering föga välbetänkt med hänsyn till att verksamheten inom NIB har en utpräglad internationell inriktning, vilket ställer osedvanligt höga krav på språkkunskaper och stenografi. Erfarenheten visar att det knappast är möjligt att rekrytera personal med de nödvändiga kvalifikationerna till Ae 9. På denna nivå går det icke att konkurrera med det privata näringslivet om för uppgifterna kvalificerad personal. Det kan nämnas att UD har möjlighet att erbjuda liknande personal utlandstjänst. Men NIB kan icke göra detta.

NIB har enligt vår mening anfört starka skäl för samtliga de nio tjänster i Ae 23 som begärts samt för att de begärda kansliskrivartjänsterna i Ae 11 bibehålls på denna nivå och icke nedgraderas till kontoristtjänster. Detsamma gäller NIB:s hemställan att generalsekreterarens handsekreterare får placering i Ae 13, eftersom någon för uppgiften kvalificerad icke rimligtvis kan erhållas med placering i Ae 11.

Vi hemställer att vederbörande utskott omsorgsfullt prövar NIB:s personalbehov. För att NIB:s framställning, som vi funnit väl motiverad, skall kunna tillmötesgå på ovan angivna punkter, yrkar vi att avlöningsanslaget för nämnden uppräknas med erforderligt belopp.

Ersättning till expertis

När NIB organiserades utgick man ifrån att den skulle i relativt stor omfattning arbeta med hjälp av mer eller mindre tillfälligt anlitad expertis. Så har också skett, vilket visat sig vara en rationell metod. Mot bakgrund av den personalförstärkning som nu föreslås i propositionen föreslås emellertid en reducering av årsanslaget för utnyttjande av utomstående expertis. Vi finner denna reducering vara föga välbetänkt. Den i och för sig väl kvalificerade personalen inom NIB är starkt beroende av en differentierad sakkunskap på en rad fackområden. Särskilt har det visat sig att viktiga behov förefinnes av att anlita utanförstående expertis när det gäller planering av biståndsinsatser och vid kursverksamhet. Vi förordar alltså att trots den personalförstärkning som vi här-

ovan föreslagit även i jämförelse med propositionen ett anslag till samma belopp som föregående år, dvs. 400 000 kr., måtte utgå till anlitande av utanförstående expertis och att Kungl. Maj:t bemyndigas att i fall av behov överskrida detta belopp.

Institut för personalutbildning m. m.

Med hänsyn till det redan nu betydande och säkerligen starkt växande behovet av utbildning av personal för tjänst inom u-landsarbetet såväl inom bilaterala som multilaterala biståndsinsatser kan ifrågasättas om icke ett särskilt institut bör tillskapas för ändamålet. Flera fördelar skulle vara att vinna i jämförelse med då och då organiserade kurser. När denna utbildningsverksamhet tagit mera betydande omfattning torde genom särskilt institut vissa kostnadsbesparingar stå att vinna i jämförelse med utbildning av samma omfattning med separata kurser. En rationalisering och förbättring av utbildningen borde även allmänt sett kunna åstadkommas. Även kompletterande språkundervisning bl. a. i franska skulle med fördel kunna förläggas till ett sådant institut.

En annan art av utbildning skulle även kunna anknytas till ett sådant institut. Den gäller u-landstipendiater som kommer till vårt land och som behöver viss kompletterande utbildning och undervisning, som de icke utan svårighet kan få på annat håll men ändå behöver både för att kunna fullt ut tillgodogöra sig stipendietidens möjligheter och för att få en komplettering av kunnande som kan vara av värde men icke ligger direkt inom ramen för vad stipendiet avser.

För familjeplaneringsprojekten behövs personalutbildning av skiftande karaktär. De svenska insatserna på familjeplaneringens område har i vissa avseenden nått resultat men samtidigt mött betydande svårigheter. Sammankopplingen av såväl medicinska som etiska, psykologiska och sociologiska frågor gör denna verksamhet grannlaga och ställer den inför särskilda problem. En med hänsyn härtill upplagd personalutbildning är därför av största vikt. Till denna bör om möjligt knytas vissa forskningsuppgifter såväl av medicinsk som sociologisk karaktär. Det bör vidare övervägas huruvida samarbete med och stöd åt International Planned Parenthood Federation (IPPF) skulle kunna vara en ändamålsenlig väg för att nå längre.

Vi föreslår att de här ovan skisserade utbildnings- och samarbetsfrågorna göres till föremål för närmare utredning, eventuellt under medverkan av NIB varvid också inrättandet av ett särskilt utbildningsinstitut överväges.

Biträdande experter

Från vårt håll har vid upprepade tillfällen starkt understrukits behovet och önskvärdheten av att i större utsträckning använda biträdande experter. Vi avstår från att ånyo framföra de enligt vår mening mycket vägande argumenten härför. Dock kan vi inte underlåta att påtala den anmärkningsvärda tröghet som präglat det svenska handlandet därvidlag. Enligt uppgift har ännu inte

någon enda biträdande expert ställts till förfogande från svensk sida inom det multilaterala biståndsarbetet. I annat sammanhang i denna motion har vi starkt understrukt behovet av personalförstärkning inom NIB med sikte på effektivare rekryteringsverksamhet. Även med hänsyn härtill vill vi — förutom antydda allmänna sakskaäl — förorda att ett belopp på 2,5 miljoner kr. ställes till förfogande för bekostande av biträdande experter. Detta innebär samma belopp som det av oss förra året förordade och en höjning av propositionens förslag med 500 000 kr.

Yrkesutbildning och frivilliginsatser

Under de år som frågan om hur en progressiv utveckling skall kunna bringas i rörelse inom de s. k. u-länderna har efter hand problemet om den s. k. mänskliga kapitalbildningen kommit att tränga sig alltmer i förgrunden. Investering i mänskligt kunnande har kommit att framstå som en av hörnstenarna i den ekonomiska utvecklingsprocessen. »En strategi för utveckling av de mänskliga resurserna dvs. uppbyggandet och det effektiva utnyttjandet av mänsklig skicklighet är ett väsentligt element i varje modern utvecklingsstrategi. En nations välstånd är lika mycket beroende av utvecklandet av dess människor som på uppsamlingen av materiellt kapital», skriver t. ex. F. Harbison i *International Labour Review*.

Utbildning och träning av människor erkännes alltså numera som icke den enda men som en nödvändig förutsättning för ekonomisk utveckling. Problemen ställer sig emellertid olika för olika nivåer. Utbildning av ett förhållandevis begränsat antal högkvalificerade experter avsedda för topposter på olika fält kan ofta erbjuda mindre problem därför att det är relativt få det gäller. Å andra sidan kan icke ens detta åstadkommas utan ett underlag av lägre utbildning av viss bredd. Och i fråga om den lägre utbildningen reser sig de kvantitativa problemen med stor styrka. Det är inom vida områden en mycket långsiktig affär att komma så långt att man praktiskt sett avskaffar analfabetismen.

Analys och iakttagelser rörande de praktiska behoven och dagliga svårigheterna inom många olika utvecklingsprojekt i en rad länder under senare år visar att ett av de allvarligaste problemen är bristen på personal med utbildning av medelnivå, yrkeskunniga arbetare, förmän, verkmästare, kontorister, mekaniker, sjuksköterskor, folkskollärare, fackbildade jordbrukare m. fl. och över huvud taget folk med god yrkesutbildning under akademisk nivå.

Dessa förhållanden var bakgrunden till en internationell konferens i Puerto Rico i oktober 1962, vilken hölls på inbjudan av den amerikanska Peace Corps under rubriken »International Conference on Middle-level Manpower». Konferensen hade samlat deltagare från 43 länder. Företrädare var såväl regeringar som enskilda organisationer, och konferensen leddes av vicepresidenten Lyndon Johnson.

I ett av dokumenten från denna konferens heter det bl. a.: »Det har blivit allt

klarare under senare år att ett stort problem för utvecklingsländerna är deras brist på personal på medelnivå. Allvaret i problemet ökas därigenom att ända till senare år de utländska hjälpprogrammen har visat tendens att koncentreras på att erbjuda utländskt kapital och högt specialiserat bistånd. Yrkesutbildningen inom utvecklingsländerna kräver större ökningstakt, hette det. Man behöver träning av personal på medelnivå för att genomföra de s. k. »grass roots»-uppgifterna inom de nationella utvecklingsprogrammen.

Erfarenheter och beräkningar tyder på att behovet av utbildat folk sannolikt måste ökas med två eller tre gånger den procentsats med vilken bruttonationalprodukten ökas. Detta samband belyser det trängande behovet av ökad utbildning.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden har möjligheten aktualiserats att inpassa frivillig personal som någorlunda representerar denna medelnivå i de tekniska biståndsinsatserna.

Frivilligverksamhet för u-länderna har redan nått en ganska betydande omfattning. För närvarande torde inte mindre än ett 60-tal organisationer sända frivilliga — mest relativt unga människor — till utvecklingsländerna med kontrakt på mellan 8 månader och upp till 3 år. Den mest kända och största organisationen av detta slag är president Kennedys s. k. Peace Corps, vilken f. n. ute på fältet har ca 4 500 frivilliga. Den befinner sig i stadig ökning, och långtifrån alla förfrågningar från u-länderna om frivilliga har kunnat tillgodoses. Liknande organisationer med statsstöd förbereds f. n. i flera länder, bl. a. Norge, Danmark och Västtyskland.

Uppenbarligen har dessa frivilligrörelser i en rad länder sin egen spontanitet och motiv som går utanför rent ekonomiska bevekelsegrunder. Pionjäranda, behovet av att göra en insats, att göra nya erfarenheter på ett sätt som inom djupa skikt av västerländsk ungdom upplevs såsom väsentligt och i kontakt med vår tids största uppgifter utgör alltsammans drivkrafter bakom beslut hos unga människor att ägna några år åt frivilligtjänst i u-länderna.

Ehuru de organisationer som arbetar med att rekrytera och utbilda och ut-sända frivilliga är av vitt skiftande karaktär bl. a. såväl statliga som enskilda, är det säkerligen berättigat att säga att deras arbete icke är utslag av u-landsromantik utan en allvarligt siktande strävan att möta u-ländernas verkliga behov.

Av detta skäl föreligger det även inom de enskilda ungdomsorganisationerna stort intresse för en på rimligt sätt åvägabragt koordinering av frivilliginsatserna med det offentliga tekniska biståndet. Härigenom uppnår man bl. a. bättre garantier för att insatserna sätts in på arbetsuppgifter som ur utvecklingssynpunkter måste tillmätas hög prioritet.

Redan gjorda erfarenheter inom USA:s Peace Corps liksom på annat håll visar att frivilliginsatserna via omsorgsfullt urval och ändamålsenlig träning kan på ett verkningfullt sätt möta behovet av personal på medelnivå. Genom att tillgodose faktiska och klart påvisade behov kan bistånd genom frivilliga bli både

ett uttryck för internationell solidaritet och till nytta för den balanserade utveckling som u-länderna eftersträvar.

Detta förhållande har f. ö. nått erkännande även inom FN. En vag antydan om detta återfinnes i statsverkspropositionen på tal om biträdande experter genom uttalandet att »genom en av FN:s generalförsamling antagen resolution 1961 om användande av frivillig arbetskraft inom biståndsverksamheten riktades uppmärksamheten bl. a. på de biträdande experterna».

I ovannämnda resolution i FN förklarade man sig införstådd med att inom FN:s biståndsorgan börja använda frivilliga krafter. Den hittills enda organisation som använder frivilliga är FAO som träffat överenskommelse med USA:s Peace Corps härom. Det är att förmoda att den sålunda beträdda vägen kommer att följas. Vad UNESCO beträffar har medlemsstaterna genom dess generaldirektör underrättats om att dess Executive Board i slutet av 1962 befullmäktigade generaldirektören att på en begränsad och försöksvis bas träffa överenskommelse med intresserade medlemsstater om användning av frivillig teknisk biståndspersonal.

Även om det i och för sig är mycket värdefullt om frivilliginsatser kan byggas in i de nationella, bilaterala biståndsinsatserna och det uppenbarligen är tekniskt enklare att gå den vägen är det emellertid av betydelse att även i detta sammanhang söka framkomliga vägar för multilaterala lösningar eller i vart fall som ett mera begränsat perspektiv flernationella lösningar.

Ovannämnda FN-resolution siktar uppenbarligen till att bereda väg för multilateral användning av frivilliga. Den amerikanska kongressen medgav uttryckligen vid godkännande av Peace Corps-projektet att ett begränsat antal frivilliga skulle få placeras inom internationella biståndsprojekt.

Inom Europa har frågan ägnats intresse inom Europarådet, som vid sin januarsession 1963 antog en rekommendation till ministerkommittén med förslag om upprättandet av en byrå för att åvägabringa en stimulans och kanalisering av det redan föreliggande stora intresset för frivilliginsatser som dokumenterats inte minst från en rad ungdomsorganisationers sida.

Europarådets rekommendation har tillkommit genom ett nära samarbete mellan företrädare för Europarådet och OECD i kontakt med flertalet betydande ungdomsorganisationer, vilka icke är begränsade till europeiska länder utan har betydande försänkningar i u-länderna.

För närmare detaljer och motiveringar hänvisas till dokument nr 1542 och rekommendation nr 345.

För vår del vill vi förorda att Sverige tar en aktiv och positiv roll vid ställningstagande till Europarådets rekommendation. Detta skulle otvivelaktigt svara mot ett redan på många sätt dokumenterat stort intresse från svenska organisationers sida för frivilliginsatser. En multinationell eller om möjligt i utvecklingens förlängning multilateral insats av detta slag understödd från svenskt håll även genom ekonomiskt bistånd som skulle göra det möjligt för såväl svensk som annan frivillig arbetskraft att få göra en insats skulle utan tvivel vara en

välmotiverad åtgärd. I sammanhanget bör icke förbises möjligheten att etablera en interskandinavisk samverkan. Det kan härvid erinras om det interskandinaviska träningsläger för u-landsfrivilliga som i somras ägt rum i Sverige.

För att praktiska åtgärder utan dröjsmål skall kunna komma i gång förordar vi att redan nu ett belopp av 500 000 kr. reserveras för ändamålet med möjlighet att disponera beloppet för såväl bilateral som multilateral verksamhet.

Sverige och DAC

Upprepade gånger har från vårt håll i riksdagen rests kravet, att Sverige skulle aktivt delta i det specialorgan för den del av OECD:s arbetsuppgifter som gäller bistånd till utvecklingsländerna. Hittills har emellertid varken regeringen eller riksdagens majoritet velat vidtaga åtgärder i nämnda syfte.

De här förebragta skälen är icke bärande, och de har under det förflutna året ytterligare försvagats. Det är numera enligt vår mening ännu angelägnare än tidigare att Sverige utan dröjsmål vidtager åtgärder för att fullt ut delta i OECD:s aktivitet i fråga om utvecklingshjälp. Vi förordar alltså att Sverige utan omgång anhåller om medlemskap i den till OECD knutna Development Assistance Committee (DAC).

Med anledning av de invändningar som från riksdagens sida år 1962 uttalades mot tanken på en formell hemställan från riksdagens sida till regeringen om åtgärder för medlemskap i DAC vill vi framhålla följande.

DAC omfattar numera elva medlemsstater sedan under år 1962 även Norge inträtt som medlem. Nyligen har även Danmark begärt medlemskap.

Hänvisningen till att DAC:s arbete icke hittills avsatt några mera betydande resultat var redan förra året föga välgrundad och torde nu vara ännu mindre motiverad sedan organisationen varit verksam något längre tid. Det är under alla omständigheter beklagligt att Sverige i onödan ställer sig utanför DAC under ett skede då man bygger upp såväl DAC:s aktivitet som den svenska biståndsinsatsen.

Ett annat skäl som föreburits för att Sverige icke skulle delta i DAC:s arbete har angivits vara att dess arbete inte kan undgå att präglas av medlemskretsens begränsning till givarländerna. Detta är emellertid ett förhållande som icke bör läggas organisationen till last utan utgör tvärtom en stark motivering för dess existens.

Det vore missvisande att framställa OECD:s och DAC:s aktivitet såsom i något avseende i konflikt med riktpunkten att lägga tyngdpunkten i biståndsinsatserna i händerna på FN och dess specialorgan. I själva verket torde en ändamålsenlig, effektiv och i verklig mening utvecklingsbefordrande DAC och OECD kunna starkt bidra till utformning av de multilaterala biståndsinsatserna från FN-organens sida. Skälen härför är uppenbara.

I många fall är det omöjligt att diskutera känsliga avvägnings- och inriktningsproblem vad gäller biståndsinsatser i närvaro av mottagarländerna. Alltför

lätt går det nationell prestige i det hela och irritation och motsättningar kan då uppkomma alldeles i onödan. Det är däremot obestridligt, att givarländerna har alla skäl att sinsemellan noga diskutera och planlägga sina biståndsinsatser både för att få till stånd en effektiv samordning av bilaterala biståndsprojekt så att dessa passar in i en långsiktig utvecklingspolitik och för att få till stånd en verklig utvecklingsstrategi för FN:s multilaterala bistånd.

Inte minst bör den senast anförda synpunkten tillmätas avsevärd betydelse. DAC ger tillfälle att diskutera och koordinera uppläggningsen även av multilateral hjälp. Det bör i detta sammanhang påpekas att redan nu medlemsländerna inom DAC torde stå för inemot 90 % av allt bistånd som ges till u-länderna. Vårt land bör avgjort icke avstå från möjligheterna att inom DAC påverka uppläggningsen av multilaterala biståndsinsatser.

I sin årsrapport för 1961 meddelar DAC att dess medlemsstater under angivet år i varierande former ställt kapitalresurser till förfogande för utvecklingshjälp som närmar sig 50 miljarder svenska kr. Det är bl. a. mot denna bakgrund man får se det arbetsprogram som DAC uppställt för sig. Huvudsyftet anges vara att ytterligare öka biståndsinsatserna och förbättra deras kvalitet. Särskilt avser DAC i dessa syften att beakta behovet av

- bättre koordination av biståndsprogrammen i allmänhet och av bidragen till särskilda mottagare för att uppnå maximal utvecklingseffekt;
- att mera direkt knyta biståndspolitiken till långsiktiga utvecklingsobjekt, inbegripet ansträngningar från u-länderna själva;
- förbättring av den geografiska fördelningen av den totala hjälpen med hänsyn tagen till existerande särskilda relationer;
- en omvändning av trenden mot mera »bunden» hjälp i form av varuköp och tjänster från givarländernas sida;
- tillfredsställande finansiella resurser för de multilaterala utvecklingsorganisationerna (World Bank, IDA, IDB etc.);
- stimulans och garantier för strömmen av privat kapital till u-länderna;
- vederbörligt erkännande av betydelsen av relationen mellan handel och bistånd.

DAC:s sålunda angivna arbetsprogram förefaller innefatta uteslutande synnerligen angelägna frågor och uppgifter för vilka även vårt land har all anledning intressera sig. En av de allvarligaste kritiska anmärkningarna mot framför allt bilaterala biståndsinsatser men även i betydande grad mot multilaterala insatser även inom FN-organens ram är att de alltför litet målmedvetet koordinerats inbördes och att alltför liten uppmärksamhet ägnats den grundläggande frågan, huruvida de olika biståndsinsatserna på ett meningsfullt sätt, som ger utsikt till framgång, ingår som element i ett integrerat utvecklingsprogram för området eller landet i fråga. Dessvärre löper man stor risk att även ganska betydande insatser i längden blir resultatlösa såvitt de icke stöddes av inom samma land insatta allsidiga biståndsinsatser, som tillsammans skapar de nödvändiga grundelementen för en självgenererande utvecklingsprocess.

Att oberoende av nationella prestigesympunkter söka åvägbringa en utvecklingspolitik som innebär effektiv samordning av alla de bilaterala, multilaterala och kommersiella insatserna till en integrerad utvecklingspolitik för att snabbast möjligt nå fram till en självgenererande utvecklingsprocess torde vara DAC:s viktigaste uppgift. Och för denna uppgift finns intet annat organ med tillnärmelsevis jämförbara utsikter att lyckas.

Det är även otvivelaktigt till betydande nackdel för planeringen av den svenska biståndsinsatsen och dess ökning att Sverige icke på ett aktivt sätt deltar i DAC:s arbete. Det är nämligen av betydelse att Sverige — inte minst NIB — får del av alla de informationer och erfarenheter som DAC ger på ett kontinuerligt sätt och inte bara efter särskild förfrågan. Det bör betonas att medlemskapet i OECD endast på ett begränsat sätt i och för sig ger tillgång till information om DAC.

FN:s särskilda fond och IDA

Under framhållande av att vårt land i förhållande till andra länder ger ett förhållandevis betydande bidrag till denna fond föreslår propositionen endast en blygsam höjning. Även om detta kan vara ett skäl, kan det inte i och för sig få vara avgörande. Mot bakgrund av läget och behovet för FN:s fonder bör en mera betydande ökning ske.

Vid den pledging conference som hölls den 16 oktober 1962 utlovades 49 miljoner dollar till EPTA medan målsättningen var 50 miljoner. Denna fonds behov är sålunda praktiskt sett tillgodosedd. Vad gäller Särskilda fonden är emellertid läget ett annat. Av det på grundval av föreliggande utarbetade planer beräknade medelsbehovet på 100 miljoner dollar uppnåddes endast ett utlovat belopp av 69 miljoner dollar. Särskilda fondens chef, mr Hoffman, har betonat att det skulle vara beklagligt om man av brist på medel skulle tvingas avstå från verkställande av något enda av de värdefulla projekt för vilka hjälp begärts. Hoffmans uttalande måste tolkas så att fonden har färdigplanerade projekt för en budgetram på 100 miljoner dollar och nu måste reducera planerna eller skjuta vissa av dem på framtiden.

En mera betydande ökning av det svenska bidraget ter sig av angivna skäl väl motiverad. Nämnas bör att en sådan ökning automatiskt innebär en ökning av USA:s bidrag.

Utän att ge avkall på kravet på rationell användning av anslagna medel och utan hinder av den hittills alltför blygsamma svenska planeringen är det sålunda möjligt att genom en höjning av anslaget till Särskilda fonden något bättre anpassa årets anslagsökning till den långsiktiga målsättningen för den svenska biståndsinsatsens utbyggnad. Vi förordar med hänsyn härtill ett anslag till Särskilda fonden på 40 miljoner kr., vilket innebär en ökning i förhållande till propositionens förslag med 12,8 miljoner kr.

I jämförelse med innevarande år föreslås i propositionen en minskning av anslaget till Internationella utvecklingsfonden (IDA) med ca 8 miljoner kr. Departementschefen uttalar emellertid att det står klart att kapitaltillskottet kommer att bli mindre än man anser sig inom IDA behöva och att det alltså här föreligger ett uttalat behov av ytterligare medel för en långivning som är av angelägen natur.

Visserligen utgör redan det av departementschefen föreslagna beloppet en betydande extra kapitalinsats utöver grundbidraget, men därvid bör ihågkommas, att grundbidraget är relativt lågt i jämförelse med andra länders. I vart fall är det icke försvarligt att sänka bidraget till IDA under det belopp som utgår för innevarande budgetår. Vi förordar därför att samma extrabelopp tillskjutes som för innevarande budgetår, dvs. 30 144 000 kr. mot av regeringen föreslagna 22 054 000 kr.

Genom de sålunda förordade ökningarna till Särskilda fonden och IDA bringas dessutom årets anslagsökningar bättre i överensstämmelse med önskemålet att vinna en förskjutning över till större andel av det totala biståndet på multilaterala åtgärder.

Lagring av spannmål

Enligt uppgift skulle bara i Indien varje år över 40 miljoner ton spannmål förstöras genom brist på goda lagringsmöjligheter. Liknande förluster skulle föreligga i flera tropiska och subtropiska länder.

FAO som lägger ned ett förtjänstfullt arbete när det gäller att öka jordbruksproduktionen har såvitt bekant hittills inte intresserat sig för frågan vad som kan göras för att genom bättre lagring, bl. a. genom siloförvaring, nedbringa förstörelsen av spannmål. Tekniken hur det skall gå till är välkänd. Allting finns redan i fråga om planritningar, arbetsbeskrivningar och skötsel föreskrifter.

Ett initiativ borde på detta område tas både för att intressera FAO för saken och för att sätta i gång undersökningar för att göra en svensk bilateral insats såvitt detta visar sig ändamålsenligt. Det torde böra uppdragas åt NIB att närmare undersöka förutsättningarna härför.

Kommersiella insatser

Tidigare har från vårt håll upprepade gånger starkt betonats att stimulans av kommersiella förbindelser med u-länderna måste vara en av huvudvägarna att förbättra deras ekonomiska situation. Under hänvisning till vad från vårt håll sålunda under tidigare år anförts vill vi föreslå följande.

Exportkrediterna spelar en stor roll för u-ländernas möjligheter att kunna importera förnödenheter och utrustning av betydelse för deras utveckling. Såvitt bekant har icke hittills några särskilda åtgärder vidtagits från svenskt håll för att förbättra kreditgarantivillkoren annat än så till vida att 200 miljoner kr. av

den högsta tillåtna ramen av 2 000 miljoner reserverats för u-länderna. Detta är icke tillräckligt. Särskilt om i det följande angivna stimulansåtgärder kommer till stånd skulle ett för u-länderna avsett större kreditgarantibelopp behövas. Vi föreslår att Kungl. Maj:t bemyndigas utfärda bestämmelser härom. Ett lämpligt belopp för närvarande skulle kunna vara 400 miljoner kr., varvid förutsättes en motsvarande höjning av den totala ramen för kreditgarantier.

Som tidigare år från vårt håll framhållits är emellertid de hittills gällande villkoren för kreditgarantier utformade med hänsyn till kommersiella förbindelser med välutvecklade industristater. För u-ländernas behov är de dåligt anpassade. Särskilt är det av betydelse att garantitiden förlänges så att den kan överspanna åtminstone 10 år. I särskilda fall bör enligt vår uppfattning även längre tider kunna medges.

Garantigivningen för exportkredit till u-länder är förbunden med särskilda risker. För att önskvärd stimulanseffekt skall uppnås kan övervägas att genom anslag över statsbudgeten täcka de eventuella förluster som kan uppkomma utöver den normala risk som är förbunden med dessa krediter.

Finanskreditgarantier bör vid sidan av exportgarantier kunna medges u-länderna. Det ligger i sakens natur att denna form av stöd bör bli jämförelsevis långfristig och löpa under längre tid än exportkreditgarantier. Men liksom i fråga om exportkreditgarantierna är det nödvändigt att de kan meddelas på så gynnsamma villkor att de blir attraktiva.

Skydd för utlandsinvesteringar har från vårt håll upprepade gånger förordats, varvid vi framhållit att sådant skydd kan organiseras såväl på internationell bas som genom rent nationella åtgärder. Vi utgår från att vårt lands företrädare i alla internationella sammanhang aktivt verkar för en internationell lösning av detta viktiga problem. Emellertid synes det sedan åtskilliga år pågående arbetet på ett internationellt försäkrings- eller garantisystem ännu inte stå inför sin lösning. Ovissheten om när detta skall kunna ske bör enligt vår mening föranleda till att icke längre skjuta på tanken att uppnå en rimlig skyddsanordning på nationell bas. Flera andra länder, bl. a. Danmark och Norge, har redan sådan möjlighet.

I detta sammanhang vill vi även understryka vikten av att det privata kapitaltillflödet till u-länderna från de rikare nationerna stimuleras. Privat kapital har ofta fördelen att föra med sig också teknisk och företagsadministrativ kunskap. OECD framhåller att särskilda åtgärder måste vidtagas såväl av givar- som mottagarländer för att öka tillflödet av privat kapital. Förutom skydd för privata investeringar genom garantier har bl. a. skattelättnader använts för att stimulera privata investeringar. I vissa fall har även rent bilaterala överenskommelser om skydd fästs vid givna investeringsprojekt.

Den för u-länderna utomordentligt viktiga frågan om stabilisering av råvarupriserna har ännu icke kunnat finna en praktisk lösning. Vi förutsätter att man från svenskt håll bidrar aktivt till uppnående av någon form av överenskom-

melse. I den mån detta kommer att kräva finansiella bidrag är vi från vår sida beredda att pröva förslag härom i välvillig anda. De försämringar i terms of trade som u-länderna utsatts för under senare år har varit av sådan omfattning att de i många fall omintetgjort effekten av u-landsstödet. Å andra sidan har denna prisutveckling medfört stora vinster för köparländerna, något som bl. a. för vårt land inneburit en betydande valutamässig tillskotts faktor.

Vid sidan av frågan om råvarupriserna är *handelspolitikens utformning* främst i vad avser dess liberaliseringsgrad av betydelse. Alltför ofta har biståndsinsatserna motverkats av den handelspolitik som de industrialiserade länderna bedrivit. Genom extraskatter och tullar eller andra importhämmande åtgärder har man försvårat u-ländernas export. Vad vårt land beträffar reser dess traditionellt, i jämförelse med många andra länder, liberala tullpolitik mindre hinder för import från u-länderna än många andra. En sänkning av de höga extraskatterna t. ex. på kakao och produkter därav kan dock med goda skäl ifrågasättas. Mera invecklade problem erbjuder de varugrupper som faller under jordbruksregleringen. Betydelsen av att även i detta sammanhang ta hänsyn till u-ländernas behov är dock så stor att en närmare undersökning av hithörande problem är motiverad. Vi yrkar alltså på en sådan.

Sammanfattning av motionens innehåll

Som riktpunkt för planeringen av den svenska biståndsinsatsen för u-länderna bör anges att den utbygges så att den senast mot slutet av 1960-talet motsvarar ungefärligen en procent av nationalinkomsten.

Mot bakgrund härav begäres ökade personalresurser för NIB samt föreslås olika åtgärder för att underlätta rekrytering och utbildning av personal för u-landstjänst.

Vidare begäres ökat anslag för användning av s. k. biträdande experter, och ett belopp föreslås för möjliggörande av frivillighjälp i biståndsarbetet.

Förslag framföres ånyo om Sveriges anslutning till DAC, som är det till OECD knutna organet för internationellt bistånd.

Ökade anslag föreslås för bidrag till FN:s särskilda fond liksom till IDA (Internationella utvecklingsfonden).

Undersökning föreslås rörande möjligheterna för svenska initiativ för bättre spannmålslagring i u-länder.

Olika åtgärder föreslås för att stimulera de kommersiella förbindelserna med u-länderna såsom bättre kreditgarantimöjligheter och skydd för investeringar i u-länderna.

I jämförelse med Kungl. Maj:ts proposition innebär de här framlagda förslagen en anslagsökning för nästkommande budgetår med sammanlagt 14 miljoner kr. för anslag på driftbudgeten och ca 8 miljoner kr. för investeringsanslag på kapitalbudgeten, sammanlagt 22 miljoner kr.

Hemställan

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,
att riksdagen måtte

1. vid behandlingen av anslaget till Nämnden för internationellt bistånd under tredje huvudtiteln besluta

a) för att möjliggöra den personalförstärkning för nämnden, som vi ovan angivit, samt

b) för att anslagsposten *Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft* skall kunna bibehållas vid samma belopp som innevarande budgetår, 400 000 kr.,

besluta höja avlöningsanslaget med ytterligare 200 000 kr. och således till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 under tredje huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 923 000 kr.,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande utbildningen av personal för tjänst inom u-landsarbetet och därvid överväga inrättandet av ett särskilt utbildningsinstitut,

3. för användning av biträdande experter medge ett belopp av 2 500 000 kr. och således till *Fältprojekt* för budgetåret 1963/64 under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 23 500 000 kr.,

4. för att främja frivilliga insatser inom biståndsverksamheten till u-länderna under nytt anslag, förslagsvis betecknat *Frivilligtjänst för u-länderna*, för budgetåret 1963/64 under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.,

5. uttala att Sverige bör inträda som medlemsland i det till OECD knutna organet för bistånd till u-länderna, Development Assistance Committee (DAC), samt i skrivelse till Kungl. Maj:t begära genomförandet av Sveriges anslutning,

6. till FN:s *särskilda fond* för budgetåret 1963/64 under tredje huvudtiteln anvisa ett med ytterligare 12 800 000 kr. förhöjt anslag av 40 000 000 kr.,

7. till *Bidrag till Internationella utvecklingsfonden* för budgetåret 1963/64 under kapitalbudgeten, sjunde huvudtiteln, anvisa ett med ytterligare 8 090 000 kr. förhöjt investeringsanslag av 40 192 000 kr.,

8. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att genom NIB förutsättningarna undersökes för i samarbete med FAO eller på bilateral väg förbättrad spannmålsgraving i u-länder,

9. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att det för u-länderna reserverade rambeloppet för exportkreditgarantier höjes från

nuvarande 200 miljoner kr. till 400 miljoner kr. samt att exportkreditnämnden bemyndigas att inom denna ram medge garanti för krediter på upp till 10 år, i särskilda fall längre tid, samt

10. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en undersökning rörande de problem som sammanhänger med den hämmande effekten på u-ländernas exportmöjligheter genom svenska skatter, tullar, införselavgifter o. d.

Stockholm den 25 januari 1963

Bertil Ohlin

Gustaf Kollberg

Wald. Svensson

Bertil von Friesen

Henning Gustafsson

Gunnar Helén

i Skellefteå

O. Malmborg

Brita Elmén

S. Gustafson

i Göteborg